

5. «Forma *ploti* din PT — spune mai departe susținătorul tezei carpatice — este un element expresiv (? — E.V.) al slavei de răsărit și nu al celei de sud și de apus. Autorul — continuă domnia-sa — l-a cunoscut din graiurile ruse carpatice sau din vechea rusă, (subl. n. — E.V.) de unde provin toate cele 30 de cazuri în care găsim *r*, *l* (desigur *l* — E.V.) > *er*, *or*, *ol*» (p. 40). Și acum, concluzia: «Aceasta dovedește deci că PT s-au scris în slavona rusă de redacție carpatică» (*ibid.*). După părerea noastră, acest silogism este flagrant vicios.

6. După ce amintește că reflexele fonetice *u* (*'u*) și *'a* din etimol. *o* (*jō*), respectiv *e*, sînt caracteristice pentru slavona de redacție rusă în genere (subl. noastră — E.V.), P. Olteanu conchide, fără nici o rezervă, că aceste particularități fonetice ale *Povestirilor* provin din rusa carpatică (p. 42). În felul acesta se comite aceeași greșeală de argumentare ca și cea pe care am semnalat-o la punctul 5.

7. Ocupîndu-se de litera *ѣ* din manuscrisul lui Eufrosin, P. Olteanu scrie: «Pronunțarea diftongată *ie* pare să fie atestată în PT în grafia *ѣ* (= *ѣ* — E.V.), îndeosebi în cuvintele ruse subcarpatice, ca: *pověda* «zise», *lěpū* «frumoasă», *zloděju* «hoț», *věru* «credință» (p. 42—43).

Nimic nu dovedește însă că *ѣ* din aceste cuvinte se rostea de autorul protografului *ie*, iar nu *e*: în monumentele scrise rusești din secolele al XIV-lea și al XV-lea confuzia dintre *ѣ* și *ѥ* este un fenomen frecvent. De exemplu, în *Hrisovul cnezului de la Pskov Ivan Aleksandrovici*, scris între anii 1463 și 1465, citim: *от всех посадников поковских* (*Crestom.*, 165). În legătură cu grafia *всехъ* i.l.d. *вѣхъ*, S. P. Obnorski și S. G. Barhudarov comentează: «în hrisov (în cuvîntul *всехъ* — E.V.) lipsește litera *ѣ*, ceea ce constituie o mărturie a coincidenței lui *ѣ* și *ѥ* într-un singur sunet» (*Crestom.*, 167). În același document sînt și alte cazuri de acest fel: *здеце*, *белке безъ числа*, *на городе* etc. (*Crestom.*, 167—168). Fenomenul e frecvent și în alte scrieri rusești, ca, de ex., în *Documentul juridic de la Pskov*, scris în secolul al XV-lea și păstrat într-o copie din secolul al XVI-lea (vezi comentariile lui S. P. Obnorski și S. G. Barhudarov, în *Crestom.*, 209, note, pct. 3).

În fine, ar mai fi de adăugat că nici unul din cele 4 cuvinte considerate în monografia lui P. Olteanu «ruse subcarpatice» (*ibid.*) nu este în realitate numai carpatic: toate patru se cunosc bine în velicorusă în genere.

8. O altă caracteristică a dialectelor «ruse subcarpatice», scrie P. Olteanu, este «înmuierea consoanelor labiale *p*, *b*, *m*, *v*, a consoanei *r* și semi(-)înmuierea consoanelor dentale cînd sînt urmate de *e*, *ѣ*, *ѥ*...» (p. 43).

Dar, în primul rînd, ne permitem să atragem atenția că în limba comună a slavilor de răsărit înmuierea treptată a consoanelor semi-moi începuse cu mult înainte de finele secolului al XV-lea, cînd s-au scris *Povestirile despre Vlad Tepeș*, și anume încă din secolele al XI-lea — al XII-lea¹. Acest proces fonetic a cuprins graiurile *t u t u r o r* slavilor de răsărit, inclusiv cele care au stat la baza limbii ucrainene². De aceea, noi nu putem împărtăși părerea lui P. Olteanu, care consideră caracterul moale al consoanelor labiale și al lui *r* din manuscrisul lui Eufrosin drept o particularitate locală, carpatică.

Cît privește «semi(-)înmuierea» consoanelor dentale înainte de *e*, *ѣ* și *ѥ* (= *ѥ* — E.V.), de care vorbește autorul tezei carpatice, considerăm că nu există nici un mijloc prin care să se demonstreze că ele erau în graiul autorului protografului slav al *Povestirilor semi-moi*, iar nu *moi*. Dubletele grafice din text, de tipul *всѣхъ* și *ѣхъ*, nu sînt altceva decît un caz particular al confuziei dintre *ѣ* și *ѥ* de care a fost vorba la pct. 7 de mai sus. Aceste dublete nu pot constitui în cazul de față un punct de plecare pentru ipoteza că autorul protografului ar fi fost, cum se susține, un «rus subcarpatic» (p. 43).

9. De vreme ce formele pronumelui personal de persoana a III-a, formele de prezent ale verbului *быти* și adverbele *егда*, *елико* apar în scrierile redactate în Rusia în secolele al XV-lea — al XVI-lea, ca și în cele anterioare, și cu *лѣ* — inițial și cu *ѣ* —, ni se pare neîntemeiată concluzia din lucrarea lui P. Olteanu că autorul *Povestirilor* a cunoscut cuvintele cu *ѣ*-la inițială nu numai din rusa veche, ci «și din slava de redacție carpatică» (p. 45).

¹ L. E. Kalnin', *Развитие категории твердости и мягкости согласных в русском языке*, în „Ученые записки Института славяноведения“, vol. XIII, p. 137 ș.u.

² V. V. Ivanov, *Иср. сит.*, p. 172.